

Dr. GAVRIL PARASCHIV
Dr. RAMONA-GABRIELA PARASCHIV
Dr. DANIEL-ȘTEFAN PARASCHIV

*Unitatea naturală de infracțiune
în noul Cod penal*

**DR. GAVRIL PARASCHIV
DR. RAMONA-GABRIELA PARASCHIV
DR. DANIEL-ȘTEFAN PARASCHIV**

Unitatea naturală de infracțiune în noul Cod penal

**Universul Juridic
București
-2014-**

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2014, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU
VA FI COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE
SEMNĂTURA ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI,
APLICATE PE INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PARASCHIV, GAVRIL

Unitatea naturală de infracțiune în noul Cod penal /

dr. Gavril Paraschiv, dr. Ramona-Gabriela Paraschiv,

dr. Daniel-Ștefan Paraschiv. - București : Universul Juridic, 2014

Bibliogr.

ISBN 978-606-673-379-3

I. Paraschiv, Ramona

II. Paraschiv, Daniel Ștefan

343(498)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0732.320.666**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15**

DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

Cuvânt-înainte

Unitatea naturală de infracțiune a fost mai puțin tratată, în complexitatea sa, până la această lucrare, de o profunzime deosebită neexistând o monografie exhaustivă referitoare la domeniul abordat.

În absența unor reglementări clarificatoare în această materie, monografia este indispensabilă în demersul de a crea o practică unitară, în acord cu principiile de drept, referitoare la tratamentul penal aplicabil formelor unității naturale de infracțiune.

Conștient de dificultățile temei studiate, autorul s-a documentat temeinic, valorificând cu profesionalism numeroasele surse de informare române, cât și un volum relevant din doctrina, legislația și jurisprudența altor țări. De asemenea, a folosit vasta experiență pe care a acumulat-o în îndelungata activitate desfășurată în cadrul organelor judiciare, beneficiind și de o bună stăpânire a materiei de specialitate, ceea ce i-a permis o analiză profundă și cu certe trăsături de originalitate a problematicii abordate, sugerând noi căi de reflecție, susținute cu argumente deosebit de pertinente, în preocuparea sa de a regândi și îmbogăți cunoștințele existente.

De altfel, autorii au mai publicat, pe această temă, numeroase materiale relevante, iar lucrarea reprezintă, în ansamblu, un studiu de o certă valoare științifică, foarte utilă pentru practicienii și teoreticienii dreptului penal, întrucât autorii au reușit să clarifice numeroase controverse existente în doctrină ori generate de practica neunitară și să propună noi rezolvări, justificate și bine documentate, în acord cu reglementările și principiile de drept, argumentând, cu o logică remarcabilă, multiple idei personale, menite a depăși cadrul cunoștințelor actuale și să contribuie la dezvoltarea științelor penale.

Profesor universitar doctor GEORGE ANTONIU
Director științific onorific al Institutului
de Cercetări Juridice al Academiei Române

Capitolul I

Noțiuni introductive privind unitatea de infracțiune

1. Considerații generale privind unitatea de infracțiune

Obiectul acestei lucrări îl constituie identificarea și analiza evoluției reglementărilor, jurisprudenței și doctrinei privind tipurile de unitate infracțională, în scopul unei exacte delimitări a acestora de pluralitatea de infracțiuni, pentru care legea penală prevede un regim sancționator diferit.

Infracțiunea, ca faptă social-umană cu semnificații și urmări anti-sociale, are o existență unitară în materialitatea sa, ca formă real obiectivă de manifestare a unui comportament uman¹. Totodată, infracțiunea ca faptă a omului este o unitate juridică, compusă din anumite elemente care se îmbină și se condiționează reciproc.

Fiecare infracțiune, privită ca faptă concretă, reprezintă transpunerea în realitatea obiectivă, printr-o manifestare a omului, a unui concept de infracțiune cuprins în incriminarea legală corespunzătoare. În conținutul oricărei infracțiuni intră atât elementul material, adică acțiunea sau inacțiunea (împreună cu toate condițiile prealabile sau concomitente, care, potrivit legii, îi atribuie caracter penal) și rezultatul, precum și vinovăția, adică poziția subiectivă a făptuitorului – toate aflându-se într-o strânsă interdependență și constituind un anumit tip de unitate de infracțiune².

Această problemă nu se pune în legătură cu orice complex de activități infracționale, ci numai când între actele care îl alcătuiesc există o legătură personală (*in personam*), cele două sau mai multe acțiuni ori acte fiind săvârșite de aceeași ori de aceleași persoane; dacă actele sau activitățile evaluate nu se caracterizează prin această legătură *in personam*, problema unității și pluralității de infracțiuni nu se pune³.

¹ Stoica O.A., *Premise filozofico-juridice ale teoriei unității și pluralității de infracțiuni*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai, series jurisprudentia”, 1973, p. 96.

² Papadopol V., Pavel D., *Formele unității infracționale în dreptul penal român*, Casa de Editură și Presă „Șansa” SRL, București, 1992, p. 17.

³ Bulai C., *Manual de drept penal. Partea generală*, Editura All, București, 1997, p. 467.

Pluralitatea de infracțiuni, ca expresie juridică a unei realități materiale, presupune o pluralitate sau diversitate materială corespunzătoare unei multiplicități de unități infracționale distincte, înmănunchate, de asemenea, de un element de legătură comun, constând în unicitatea subiectului activ, infracțional¹.

Istoria acestei instituții se caracterizează printr-un număr redus al reglementărilor privind tipurile de unitate infracțională și criteriile de delimitare a acestora, jurisprudența și doctrina fiind factorii care au determinat evoluția și conturarea cunoștințelor din acest domeniu.

Spre exemplu, în Codul penal român adoptat în anul 1936 nu există vreo reglementare în acest sens, cu excepția expresiei „infractori din obicei”, folosită în cuprinsul art. 74, care nu se referea în mod special la infracțiunea de obicei, ca formă a unității infracționale săvârșită prin repetarea aceluiași gen de faptă².

În doctrina acelor timpuri³ erau analizate – cu trimiteri la opiniile unor autori străini – diferite tipuri de unitate infracțională, cum ar fi: infracțiunile momentane și continue, infracțiunea simplă și de obicei, infracțiunea continuată, infracțiunile colective, făcându-se ample referiri la trăsăturile acestora, elementele care le particularizează și le disting de pluralitatea infracțională.

În reflecțiile sale din cuprinsul unor lucrări⁴, profesorul Dongoroz arăta că legea penală în vigoare nu se ocupă de unitatea de infracțiune în cazul infracțiunilor de *obisnuință* și a celor *progresive*, fiindcă în aceste cazuri nu există nici măcar aparența unei pluralități de infracțiuni.

Elaborarea, de-a lungul timpului, a noțiunilor de unitate de infracțiune naturală și legală se justifică, în principal, prin anumite realități obiective, cum ar fi strânsa *legătură* a diferitelor acte și acțiuni compo-

¹ Dongoroz V., Kahane S., Oancea I., Fodor I., Iliescu N., Bulai C., Stănoiu R., Roșca V., *Explicații teoretice ale Codului penal român*, vol. I, Editura Academiei, București, 1969, p. 255-256.

² În art. 74 alin. (3) C. pen. 1936 se arăta: „Sunt considerați infractori din obicei, acei cari, prin numărul și genul infracțiunilor de drept comun săvârșite, prezintă simptomele unei persistente înclinațiuni criminale”.

³ Tanoviceanu I., *Tratat de drept și procedură penală*, ediția a doua, vol. II, revăzut și completat de Dongoroz V., Chiseliță C., Laday Ș., Desară E., Tipografia „Curierul Judiciar”, București, 1925, p. 53-102.

⁴ Dongoroz V. în Dongoroz V., Kahane S., Oancea I., Fodor I., Iliescu N., Bulai C., Stănoiu R., *op. cit.*, p. 19. Aceeași idee o regăsim și în Dongoroz V., *Sinteze asupra noului Cod penal al Republicii Socialiste România*, S.C.J. nr. 1/1969, p. 21.

nente ale unității infracționale, fie ca urmare a unor procese naturale unificatoare (de pildă, unitatea activității infracționale și a impulsului la acțiune ori repetarea acțiunilor, neîntrerupt și cu aceeași ocazie, privite ca o unică formă de manifestare a făptuitorului etc.), fie ca urmare a evaluării de către legiuitor a unor corelații între acțiuni care ar putea fi privite și ca o unitate de sine stătătoare. Dar, conturarea noțiunii de unitate de infracțiune și a formelor sale de manifestare se explică și prin eforturile interpretative făcute de-a lungul timpului de exegeții legii penale, de a evita tratamentul penal, uneori excesiv de sever, al pluralității de infracțiuni (care poate conduce și la totalizarea pedepselor stabilite pentru fiecare infracțiune dacă se adoptă sistemul cumulului aritmetic), atunci când faptele comise ar părea că sunt strâns legate între ele, încât s-ar justifica să fie tratate ca o unitate (naturală sau legală)¹.

Potrivit noului Cod penal, în situația concursului de infracțiuni aplicarea sporului de pedeapsă este obligatorie, iar când, pe lângă pedeapsa închisorii se stabilește și sancțiunea amenzii, operează chiar cumulul aritmetic.

Importanța distincției între unitatea și pluralitatea de infracțiuni rezidă în principal în faptul că de numărul faptelor penale existente într-o activitatea infracțională complexă ori într-un complex de activități depinde numărul de raporturi conflictuale de drept penal ce trebuie să fie soluționate.

Este știut că, în situația unității de infracțiune făptuitorului i se aplică o *singură sancțiune*, pe când în cazul concursului de infracțiuni se stabilește câte o pedeapsă pentru fiecare infracțiune, după care se procedează fie la absorbirea infracțiunii mai ușoare în cea mai gravă, fie la contopirea acestora, cu posibilitatea sau obligativitatea adăugirii unui spor de pedeapsă, fie la totalizarea pedepselor, ceea ce face ca răspunderea penală în aceste din urmă ipoteze să fie mai aspră².

¹ Paraschiv G., *Unitatea naturală de infracțiune*, Editura Cartea Universitară, București, 2005, p. 15 și urm.

² Ceea ce se compară este tratamentul penal al unei singure infracțiuni cu tratamentul unei pluralități de infracțiuni. Nu trebuie confundată această problemă cu aceea dacă aplicarea regulilor absorbției, a cumulului juridic sau aritmetic constituie un tratament mai grav sau mai blând, în raport cu existența unei pluralități de infracțiuni, cu o pluralitate de sancțiuni. După unii autori, numai dacă s-ar depăși totalul pedepselor, tratamentul penal al pluralității ar constitui o stare de agravare, altfel este o stare de atenuare (A se vedea Antoniu G., *Reflecții asupra pluralității de infracțiune*, R.D.P. nr. 4/1999, p. 15; Lămășanu D.L., *Concursul de infracțiuni, stare de agravare sau de atenuare a pedepsei*, R.D.P. nr. 4/1999, p. 88-91).

De asemenea, această distincție este necesară pentru problematica gravă pe care o aduce în politica penală săvârșirea mai multor infracțiuni de către aceeași persoană. Astfel, este important nu numai modul cum trebuie să fie sancționată o persoană care a săvârșit două ori mai multe infracțiuni, cât mai ales de caracterul simptomatic, sub raportul pericolozității sociale a făptuitorului, pe care-l are pluralitatea de infracțiuni în raport cu unitatea de infracțiune, astfel încât să se identifice cele mai potrivite măsuri de politică penală pentru prevenirea și combaterea acestor manifestări infracționale.

Cercetarea problemei unității de infracțiune are în vedere și elaborarea unor criterii științific fundamentate, de distincție între diversele tipuri și modalități sub care acestea se prezintă.

Deși baza de evaluare a fenomenului cercetat o constituie conținutul incriminării, realitatea poate genera situații în care un complex faptic corespunzător conținutului unei singure infracțiuni, să cuprindă și elemente specifice unei pluralități, în așa fel încât, fără cunoașterea particularităților unor tipuri de unitate infracțională, nu s-ar putea stabili exact dacă, în anumite cazuri concrete, există o unitate sau o pluralitate de infracțiuni.

Totodată, sunt situații în care legiuitorul a reunit în conținutul aceleiași infracțiuni elemente care formează conținutul altei ori altor infracțiuni. În astfel de situații, fără cunoașterea anumitor tipuri de infracțiune unică cu caracter complex, ar fi greu de calificat drept unitate sau pluralitate de infracțiuni un complex faptic în care pot fi identificate conținuturile mai multor infracțiuni, dacă aceste conținuturi se găsesc reunite și în conținutul legal al altei infracțiuni¹.

Controversele ivite de-a lungul timpului în doctrină cu privire la definirea noțiunii generice a unității de infracțiune dar și a tipurilor și modalităților acestora, includerea formelor de unitate infracțională în categoria unității naturale sau legale, criteriile privind delimitarea lor de concursul de infracțiuni etc. nu au influențat prea mult jurisprudența, deși asupra temeiniciei unor soluții ar fi necesar să se reflecteze cu mai multă atenție, întrucât pot să existe argumente suficiente care să justifice schimbări ale practicii judiciare, cu efecte deosebite asupra răspunderii autorilor anumitor activități infracționale.

¹ Bulai C., *op. cit.*, p. 467-468.

Dintre controversele apărute în doctrină se pot menționa: cele privitoare la sfera unității naturale și a celei legale privind includerea unor tipuri de infracțiuni cum ar fi cele de obicei sau cele progresive, în una sau alte din aceste categorii; calificarea unor fapte ca formând o unitate infracțională sau o pluralitate de infracțiuni, în funcție de obiectul juridic vătămat (la infracțiunile împotriva patrimoniului doctrina majoritară și jurisprudența consideră că se comite o singură infracțiune, dacă se sustrag, în aceeași împrejurare, bunuri aparținând mai multor persoane, iar în cazul vătămării fizice a mai multor persoane, în aceleași circumstanțe, o pluralitate de infracțiuni); dacă în cazul infracțiunii deviate există o singură infracțiune intenționată, comisă asupra victimei efectiv lezate, ori o pluralitate de fapte o tentativă față de persoana (obiectul) vizată de făptuitor, și o faptă consumată, din culpă, față de persoana (obiectul) vătămată efectiv etc. – în toate cazurile existând consecințe diferite în ce privește răspunderea penală ori coroborarea cu alte reglementări penale, în funcție de soluția adoptată cu privire la formele de unitate naturală sau de pluralitate reținute.

Astfel, spre exemplu, nu poate să fie indiferent dacă se reține în sarcina făptuitorului săvârșirea unui concurs de infracțiuni sau a unei singure infracțiuni în situația infracțiunii *deviate*, întrucât răspunderea penală va fi diferită în cele două ipoteze, avându-se în vedere durata pedepselor care poate să fie mai mare în cazul unității infracționale, raportându-se la urmarea unică, ce poate să fie mai gravă, dar și aplicarea obligatorie a sporului prevăzut de noul Cod penal sau chiar a totalizării pedepsei închisorii cu amenda pentru concursul de infracțiuni. La fel, în situația comiterii mai multor acte de delapidare, dacă s-ar aprecia că există concurs de infracțiuni simple (ca forme ale unității naturale), datorită inexistenței rezoluției infracționale unice, și nu o infracțiune continuată (unitate legală de infracțiune) – pe lângă agravarea răspunderii penale, prin aplicarea sporurilor prevăzute de lege pentru infracțiunile concurente, pot să apară și consecințe favorabile, cum ar fi încadrarea faptelor într-o variantă normativă simplă a infracțiunii de delapidare (art. 295 C. pen.), și nu agravată (art. 295 raportat la art. 309, cu referire la art. 183 C. pen.), posibilă, dacă se reținea infracțiunea continuată, iar prin actele repetate se producea un prejudiciu total de peste 2.000.000 lei.

2. Cadrul legislativ

○ 2.1. *Prezentare comparativă a reglementărilor din codurile penale adoptate în 1968 și 2009, privind unitatea de infracțiune*

Formele unității de infracțiune au fost deduse din analiza concretă a diverselor situații faptice sub care a fost realizată activitatea infracțională, prin interpretarea, în special contextuală, a reglementărilor în materie penală.

Astfel, Codul penal adoptat în anul 1968, cât și în partea generală a noului Cod penal există puține texte care se referă la unitatea de infracțiune.

Infracțiunea *continuată* și cea *complexă* sunt reglementate expres, atât în Codul penal din 1968 (art. 41-43, Capitolul IV „Pluralitatea de infracțiuni”, Titlul II „Infracțiunea”), cât și în noul Cod penal (art. 35-37, Capitolul V „Unitatea și pluralitatea de infracțiuni” din Titlul II „Infracțiunea”).

Cu privire la definirea acestor forme ale unității legale de infracțiune, în Codul penal din 1968 se arăta:

Art. 41. Unitatea infracțiunii continuate și a celei complexe

(2) Infracțiunea este continuată când o persoană săvârșește la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții, acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni. Infracțiunea este complexă când în conținutul său intră, ca element sau ca circumstanță agravantă, o acțiune sau inacțiune care constituie prin ea însăși o faptă prevăzută de legea penală.

Noul Cod penal introduce în definiția legală a infracțiunii continuate o nouă condiție, constând în *unitatea de subiect pasiv*¹, iar cu privire la infracțiunea complexă expresia „*ca element sau circumstanță agravantă*”

¹ A se vedea Antoniu G., *Observații privitoare la anteproiectul unui al doilea nou Cod penal (I)*, R.D.P. nr. 4/2007, p. 18, în care se critică reducerea sferei infracțiunilor continuate numai la situațiile în care autorul acționează prin acte repetate împotriva aceleiași persoane vătămate – anterior această formă a unității legale de infracțiune reținându-se și când actele similare, repetate, erau comise împotriva unor valori sociale din aceeași categorie, aparținând unor persoane vătămate diferite.